

Lapin Kansa 31.8.2007

Ajattelemista saamelaiskäräjävaaleihin

Tänä syksynä valitaan taas 21 jäsentä saamelaisten parlamenttiin, saamelaiskäräjiin. Saamelaisten kannalta demokratian laajentaminen on ollut tärkein 1900-luvun yhteiskunnallinen muutos. Saamelaiset ovat saaneet Suomen valtiolta demokratian tunnusmerkit täyttävän kulttuuri-itsehallinnon. Näin on luotu edellytykset saamelaisten omaehtoiselle kehitykselle. Kulttuuri-itsehallintonsa puitteissa saamelaiset voivat jo elää vakaassa vuorovaikutuksessa toistensa ja muun väestön kanssa ja oppia siten enemmän toinen toisiltaan.

Vuodesta 1976 asti toimineen saamelaisten parlamentin historia on kuitenkin ollut äärettömän mutkikas ja se on ollut jatkuvasti ystävällisissä tai vihamielisissä väleissä niin läheisten kuin kauempanakin olevien tahojen kanssa. Sen on täytynyt paitsi solmia monenlaisia yhteyksiä myös vastata moniin kulttuurillisiin ja ideologisiin haasteisiin. Sen se on tehnyt joko lainaamalla ajatuksia muista pohjoismaista tai tasapainottelemalla kotimaisten käsitysten kanssa. Niinpä poliittisen johdon sarvet ovat olleet aina suunnattuina kahtaalle, sisään ja ulos.

Nykyisen maanomistuskiistan vääristävät peilit vaikuttavat kansalaisten ja poliitikkojen mielikuviin vastapuolesta. Koska molemmat alkuperäiskansaa edustavat tahot -saamelaiset ja lappalaiset - ovat tähän mennessä käyneet erilaisia kehitysvaiheita, vääristävät peilit heijastavat molemmin puolin kuvia, joissa totta ja tarua on miltei mahdotonta erottaa toisistaan. Vääristyneiden mielikuvien vaihdolla on ollut vahingollisia seurauksia koko alkuperäiskansakysymyksen käsittelyyn Suomessa.

Puhuttiinpa saamelaiskulttuuri-itsehallinnosta mitä tahansa, viisaus ei synny toisten historian kieltämisestä, vaan siitä, että historiaa käytetään ponnahduslautana jatkokehitykselle. Niinpä paljon parjatut niin sanottujen lapinkylien osakkaista polveutuvat lappalaiset ovat nousseet julkisesti erääksi uuden yhteiskunnan eli vanhan lapinkyläjärjestelmän puolestapuhujiksi. Nämä historiallisista lapinkylien osakkaista polveutuvat ihmiset rauhoittavat jo vahvalla oikeushistoriallisella perinteellään entisten lapinkylien alueilla lappalaisten saamenkielisiä ja suomenkielisiä asukkaita.

Toisaalla saamelaisalueen kehityksen ongelmiksi on noussut aktiivisimman saamelaisväestön muutto pois alueelta. Tämä yhdessä yksipuolisen elinkeinorakenteen muutoksen kanssa vaikuttaa siihen, ettei uusia työpaikkoja synny alueelle ja entisiäkin uhkaa näivettyminen. Myös alueen ekologisilla ongelmilla on asioiden tilaan oma osuutensa. Tämä pääasia on kuitenkin unohtunut, kun on etnisyyden perusteella pyritty siirtämään lappalaisväestölle kuuluneet ikivanhat maa- ja vesioikeudet kollektiivisina oikeuksina saamelaisille. Väestöjen alkuperäisyyden ratkaiseminen onkin nyt erityisen ajankohtainen. Poliittiset intohimot päästä siirtämään näitä maa-, vesi -ja elinkeino-oikeuksia poliittisella päätöksellä pelkästään saamelaisille on tässä vaiheessa ennen aikaista.

Tällaisiin kannanottoihin on syytä puuttua; viime vuoden joulukuun 18. päivänä korkeimman oikeuden antaman tuomio osoittaa yksiselitteisesti, ettei valtiolla ei ole mitään mitä jakaa saamelaisille. Tuomio osoittaa, että muun muassa valtion vesialueisiin kohdistuvat kalastusoikeudet ovatkin vanhojen lapinsukujen laillista yksityistä omaisuutta. Kysymys kuuluukin: miten voidaan jakaa sellaista, jota et omista? Sama koskee poronhoito-oikeutta. Joten äänestäjien on syytä olla tietoinen näistä asioista.

Jouni Kitti
entinen saamelaispoliitikko